



STICHTING
NOTARIEEL
PENSIOENFONDS

Verantwoordingsorgaan Stichting Notarieel Pensioenfonds

Verslag 2009

Vastgesteld door het verantwoordingsorgaan
buiten vergadering op 25 juni 2010



Leden van het verantwoordingsorgaan: per 1 juni 2010

- Mr. P.I.J.M. de Lepper notaris (voorzitter)
- Mr. A.H.M. Rieter oud-notaris (secretaris)
- Mr. G.L. Maaldrink oud-notaris
- Mr. J. Kuipers notaris
- Mr. J.H.F. Wilmink notaris
- Mw. Mr. J.G. Posthumus kandidaat-notaris, inmiddels notaris
e-mailadres secretaris: a.rieter@xs4all.nl of vo@snpf.nl

Verzocht wordt eventuele reacties op dit verslag te sturen naar vo@snpf.nl

Voor een verklarende woordenlijst wordt verwezen naar pagina 70/74 van het Jaarverslag.

INHOUDSOPGAVE

Algemene Inleiding	4
Samenvatting	6
DEEL 1 De structuur met betrekking tot het orgaan	8
DEEL 2 Een terugblik op de verantwoording inzake het verslagjaar 2008	10
DEEL 3 BEOORDELING en AANBEVELINGEN inzake 2009	12
Inhoudelijke aandachts- en vraagpunten	
Beschouwing en beoordeling , voor zover mogelijk	
Uitwerking per onderdeel:	
1. Bestuur	12
2. Kengetallen	13
3. Algemeen beleid	13
4. Herstelplan en herstel	13
5. De Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb)	15
6. Communicatie	15
7. Pensioenfund governance en STAR-code	15
8. Intern toezicht en verslag daarvan	16
9. Het verantwoordingsorgaan	17
10. Indexering pensioenen en aanspraken, en de vooruitzichten	17
11. Compliance/integriteitsbewaking	20
12. Uitvoeringsorganisatie Notariële Pensioenen BV (UNP)	20
13. Deskundigheidsbevordering	20
14. Voorwaardelijke aanspraken	21
15. Beleggingsbeleid	21
16. Ontwikkeling aantal participanten	22
17. Risicomanagement	22
18. De kosten van het pensioenfonds	23
19. Langerleventrend en beleid	24
20. Rol accountant	26
21. Rol certificerend actuaris	30
22. Bestaansrecht notarieel pensioenfonds, doel en ambities	30
23. Een eventuele deelnemersraad	31
24. Eventuele (overige) knelpunten	31
25. Ontwikkeling op pensioengebied	32
Naschrift	33

Algemene inleiding

Dit verslag is het tweede dat van de hand van het verantwoordingsorgaan verschijnt. De totstandbrenging was opnieuw een worsteling met de materie en met de tijd. Het bestuur heeft dit jaar voor een wat vlottere aanlevering van (ontwerp-)stukken gezorgd, maar de planning daarvan is nog voor verbetering vatbaar en het zich houden aan de planning evenzeer. Het orgaan is er in geslaagd een verslag en een beoordeling uit te brengen kort na de vaststelling op 4 juni 2010 en de aanlevering op 8 juni 2010 door het bestuur van het Jaarverslag 2009. Dat leverde echter zoveel tijdsdruk op, met een risico van ontbreken van bezonkenheid, dat deze gang van zaken voor een volgend jaar zal moeten worden *heroverwogen*. Ook veroorzaakt het kennismaken van te prille conceptversies van relevante stukken van het bestuur veel extra werk en een kans op vergissingen.

Noodzakelijkerwijze was het eerste verslag, inzake het jaar 2008, wat uitvoeriger dan dit verslag inzake 2009 omdat in het eerste verslag ook aandacht moest worden besteed aan de voorgeschiedenis, het wettelijk kader, de bevoegdheden, en de taak en werkwijze.

Dit verslag is opnieuw niet alleen een *beoordeling* maar ook een *verslag* van het onderzoek.

Het orgaan meent dat jegens de achterban van actieven, gepensioneerden en andere belanghebbenden niet kan worden volstaan met achter de schermen werken en alleen een beknopt verslag, of alleen conclusies/oordelen, bekend te maken. De aard van de taak van het orgaan wijst juist in de richting van zoveel mogelijk openheid.

Dit verslag is in de eerste plaats bestemd voor het bestuur van het pensioenfonds, dat verplicht is er een beargumenteerde reactie op te geven. Het orgaan meent er van te mogen uitgaan dat het bestuur er ook overigens iets mee te doet. Het verslag is vanzelfsprekend tevens bestemd, zowel inhoudelijk als formeel, voor de belanghebbenden.

Het verslag is mede bestemd voor de betrokken accountant en actuaris, wier taakvervulling naar de mening van het orgaan mede voorwerp is van de verantwoording die het bestuur aan het orgaan moet afleggen, ook al hebben zij een eigen professionele verantwoordelijkheid.

Het verslag komt ook onder ogen van toezichthouders, die er, naar mag worden aangenomen, van zullen kennismaken.

Het verslag is ten slotte bestemd voor ieder die het wil lezen; het is via de website van het pensioenfonds een openbaar stuk, voorzover het bestuur van het fonds die site ook voor derden heeft opengesteld, zoals bij de meeste grote fondsen het geval is.

DEEL 1 geeft in het kort als 'opfrisser' de bevoegdheden en de taak van het orgaan weer.

DEEL 2 geeft een korte terugblik op de verantwoording over het jaar 2008.

DEEL 3 is inzake 2009 beschouwend met betrekking tot specifieke onderwerpen, is beschrijvend waar het betreft het eigen onderzoek van het verantwoordingsorgaan, en is beoordelend waar dat mogelijk is. Tevens worden de onvoltooide onderwerpen van 2008 geïntegreerd.

De **beoordelingen** zijn uit praktische overwegingen gemarkeerd met **OD nr.**
Tevens worden **aanbevelingen** gedaan die om dezelfde reden gemarkeerd zijn met **AB nr.**

Verder komen impliciete of expliciete **onthoudingen van een oordeel** voor en zijn hier en daar suggesties en **vragen** aan het bestuur verwerkt in de tekst.

Het bestuur is verplicht binnen redelijke termijn een beargumenteerde reactie te geven op het verslag en die reactie bekend te maken.

Ook op de vragen verwacht het orgaan, op grond van het statutair toegekende recht op informatie, een antwoord of reactie.

Het verantwoordingsorgaan is zich bewust van beperkingen en tekortkomingen. Het orgaan is nieuw. Regelgeving met betrekking tot het functioneren van het orgaan is er, buiten de STAR-code en de statuten, niet. Mores ontbreken nog. De inwerkperiode omvat niet meer dan anderhalf jaar. De deskundigheid is nog in opbouw. De interactie met het dagelijks bestuur verliep - hoewel verbeterd - nog lang niet optimaal.

Reacties uit de groep van belanghebbenden kunnen worden gegeven via het speciale e-mailadres: vo@snpf.nl. Het verantwoordingsorgaan is bij voorbaat erkentelijk voor reacties. Ze zullen door bestuur en orgaan zorgvuldig worden bezien.

Samenvatting

In **deel 1** van het verslag is opnieuw aandacht besteed aan de structuur inzake het orgaan, de taak en bevoegdheden. Het verantwoordingsorgaan is geen medebestuursorgaan en geconstateerd wordt dat het orgaan niet over enig reglementair pressiemiddel beschikt. Het bestuur van de KNB, als instantie met de bevoegdheid tot benoeming, schorsing en ontslag van bestuursleden van het pensioenfonds, beschikt daarmee als enige over - beperkte - mogelijkheden invloed uit te oefenen op het beleid.

Het verslag bevat niet slechts een (beperkt) oordeel maar ook de weergave van het gedane onderzoek. Het verslag bevat diverse impliciete of expliciete aanbevelingen en vragen.

In **deel 2** wordt een terugblik gedaan op het in 2009 moeitevol tot stand gebrachte verslag over 2008 en de follow-up daarvan in de eerste helft van 2010. De schriftelijke beargumenteerde reactie op het verslag, waartoe het bestuur verplicht is, wordt als teleurstellend en niet voldoende gekenschetst. De beoogde interactie tussen orgaan en bestuur kwam niet op gang. Gevraagde stukken werden, net als inzake 2008, moeizaam of niet verkregen. Het orgaan oordeelt dat de communicatie van de zijde van het bestuur richting orgaan aanzienlijke verbetering behoeft opdat de inspanningen van het orgaan overeenkomstig de STAR-code en statuten tot hun recht komen.

In **deel 3** worden aan de hand van het Jaarverslag 2009 specifieke onderwerpen behandeld en worden ook meerjarige onderwerpen aangesneden. Daarbij wordt op een groot aantal onderwerpen inzake 2008 teruggekomen omdat de reactie van het bestuur daarop niet voldoende was.

Het communicatiebeleid met de achterban behoeft een inhaalslag.

De relatie bestuur fonds en bestuur KNB staat met te veel vertraging medio 2010 op de agenda van het fonds.

De bestuursstructuur van het fonds behoeft opnieuw aandacht, o.a. omdat het statutair geregelde intern toezicht niet goed werkt, ook al hebben de betrokkenen hun best gedaan.

Als een belangrijk onderwerp wordt uitvoerig ingegaan op het indexeringsbeleid, mede gelet op de ambities van het fondsbestuur. Er wordt een grote discrepantie geconstateerd tussen ambities en mogelijkheden. Terwijl in de stukken als *nominale* dekkingsgraad 95% wordt vermeld - een niet onrustbarend lijkend percentage - is de werkelijkheid dat, gelet op de geschatte Europese inflatie, de *reële* dekkingsgraad slechts 64,5% is. De benodigde dekkingsgraad om volledig te kunnen indexeren belooft 155%. Het fondsbestuur laat na om die percentages te noemen. Er is dus een ernstige verschraling aan de gang; die treft niet alleen de gepensioneerden, maar straks ook de notariële ondernemers, de werknemers en de nagelaten betrekkingen, en de vraag is of dit uit oogpunt van sociale verhoudingen nog aanvaardbaar is. De door het bestuur gegeven informatie wordt onvoldoende transparant geoordeeld.

De positie van de vorig jaar verzelfstandigde uitvoeringsorganisatie dient, mede gelet op het 'vertrek' van "St. Yves", opnieuw onder de loep te worden genomen.

Inzake het beleggingsbeleid vermeldde het verslag 2008 een onthouding van een oordeel wegens ontbreken van zicht op de bekwaamheid en kwaliteit van de

aansturing. Dat is over 2009 niet anders. Het bestuur treedt hier camouflerend op. Het orgaan spreekt overigens geen grote ongerustheid uit. Inzake het risicobeleid, onderdeel van beleggingsbeleid, zoekt het bestuur alleen op papier aansluiting bij de wensen van de beroepsgroep.

De verwerking van de langerleventrend heeft een onverwachte winst opgeleverd. Het bestuur was - pas sinds 2007- voorzichtiger dan strikt nodig was. Gelet op de demografische ontwikkelingen blijft dit echter een warm aanbevolen aandachtspunt. Inzake de rol van de accountant zijn een aantal aandachtspunten uitgediept.

Het bestaansrecht van het fonds staat niet ter discussie; doel en ambities des te meer. In dat kader worden genoemd: het verplichte karakter, versobering, indexering en dreigend welvaartsverlies, premiehoogte, wensen achterban, vrijwillige suppletie. Stuk voor stuk beleidspunten die verdere aandacht vergen.

DEEL 1 De structuur met betrekking tot het orgaan

Voor de structurele aangelegenheden wordt verwezen naar het verslag 2008 waarin op dat onderwerp heel uitvoerig is ingegaan. Nieuwe wetgeving of andere regelgeving is er in het verslagjaar, voorzover het orgaan bekend, niet geweest, behoudens een aanwijzing van DNB inzake de sterftetafels.

De betrokken minister heeft wel een evaluatie in gang gezet van de implementatie van de STAR-code, die de basis was van de instelling van een verantwoordingsorgaan. Die evaluatie heeft tot het opstellen van dit verslag nog niet tot publicatie van een rapport geleid.

Onveranderd is dat, hoewel er wel een duidelijk wettelijk kader is, er geen wetsgeschiedenis of andere vorm van toelichting is met betrekking tot de taak van het orgaan. Publicaties over de taak van het verantwoordingsorgaan zijn niet aangetroffen. Er kan dus over taakopvatting en uitwerking door middel van verslaglegging verschillend worden gedacht.

Het orgaan is verdergegaan op de ingeslagen en vorig jaar omschreven weg, waarbij de toetsing veel meer dan marginaal is maar onmogelijk integraal kan zijn en waarbij het verslag niet slechts conclusies bevat maar ook weergeeft wat het onderzoek inhield. Op deze wijze wordt gestreefd naar een eindproduct dat ook voor de belanghebbenden informatieve waarde heeft.

Het lijkt nuttig alhier uit het vorige verslag twee alinea's te herhalen:

Bevoegdheden van het orgaan

Het orgaan is bevoegd te oordelen:

- over het handelen van het bestuur van SNPF (zulks aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht);
- over het door het bestuur uitgevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst;
- over de naleving van de STAR-code.

Het orgaan heeft recht op overleg met het bestuur, op informatie, op overleg met de externe accountant en externe actuaris, en op een schriftelijke en beargumenteerde reactie van het bestuur op het gegeven oordeel.

Daarnaast heeft het orgaan een adviesrecht met betrekking tot statutair bepaalde onderwerpen.

Tenslotte heeft het orgaan de bevoegdheid om een enquête te doen instellen door het Gerechtshof te Amsterdam en het functioneren van het bestuur aldaar te laten toetsen.

Een en ander is geregeld in artikel 16 van de statuten van het fonds. Deze zijn te vinden op www.snpf.nl.

Taak van het orgaan

Voor goed begrip wordt vermeld dat het oordeel van het orgaan niet een oordeel is over de jaarstukken sec maar een oordeel over het handelen van het bestuur, meer in het bijzonder met betrekking tot uitgevoerd beleid en beleidskeuzes voor de toekomst. Jaarverslag en jaarrekening zijn daartoe in het algemeen een goed handvat. In de omschrijving “aan de hand van jaarverslag en jaarrekening” mag dus

geen beperking worden gezien. Buiten deze stukken kunnen tal van (beleids)documenten een rol spelen. Veelal hebben die niet op een specifiek jaar betrekking. Bij de beoordeling kan dus ook op oudere stukken worden teruggegrepen en kunnen dezelfde stukken in opeenvolgende jaren aan de hand van diverse ontwikkelingen aan de orde komen. Het verslag van het orgaan hoeft zich dus ook niet strikt te beperken tot het jaartal dat in de titel voorkomt. De gebruikte bewoordingen in de STAR-code “aan de hand van” geven naar de mening van het orgaan wel aan dat de jaarstukken in de beoordeling moeten worden betrokken en dat logischerwijze de beoordeling van jaar tot jaar wordt gegeven. De STAR-code geeft niet aan welke normen bij de oordeelsvorming getoetst moet worden. Het orgaan blijft zoeken naar de juiste handvatten en de daarbij behorende formuleringen.

Bestuur en orgaan streven er naar om de werkzaamheden te verrichten in goede interactie, zodat het orgaan niet slechts repressief optreedt. Het blijft goed te beseffen dat het orgaan echter geen medebestuursorgaan is. De eindverantwoordelijkheid blijft liggen bij het bestuur.

Het orgaan beschikt niet over enig reglementair pressiemiddel, daargelaten de bevoegdheid om een enquête te verzoeken, hetgeen evenwel als het uiterste middel moet worden beschouwd. Wel kan tot de bevoegdheid van het orgaan worden gerekend het bestuur van de KNB in te lichten over bepaalde aspecten of over de gang van zaken in het algemeen. Het bestuur van de KNB heeft niet alleen de bevoegdheid tot benoeming van de bestuursleden maar ook tot schorsing en ontslag en de bevoegdheden die kunnen worden geacht daarmee samen te hangen. Het bestuur van de KNB beschikt daarmee als enige over - beperkte - mogelijkheden invloed uit te oefenen op het beleid.

Alle bijeenkomsten in 2009 zijn vermeld in het verslag 2008; zij betroffen inhoudelijk alle het verslagjaar 2008 en zijn om die reden alhier niet herhaald.

Bijeenkomsten van het orgaan in 2010, tot de datum van uitbrengen van dit Verslag:

- | | |
|------------|--|
| 9 februari | Amersfoort, vergadering orgaan |
| 5 maart | Den Haag, bespreking van het orgaan achtereenvolgens met de actuarissen;
de accountant;
de directie van UNP BV;
een delegatie van het bestuur van de KNB. |
| 21 april | Den Haag, overleg voorzitter SNPF, voorzitter orgaan, portefeuillehouder bestuur en directeur KNB, directie UNP |
| 4 mei | Den Haag, vergadering orgaan
bespreking orgaan met algemeen bestuur (-DB) inzake het interne toezicht |
| 3 juni | Den Haag, bespreking gehele algemeen bestuur met orgaan, voorafgegaan door besprekingen met de accountant, de certificerend actuaaris, en de directie UNP. |

Enkele leden volgden een specifieke cursus.

DEEL 2 Een terugblik op de verantwoording inzake het verslagjaar 2008

Voor de inhoud van het verslag 2008 wordt verwezen naar de website www.snpf.nl. Toegeven wordt dat het enige moed vereist om een stuk van een kleine vijftig pagina's tot zich te nemen. Met het doornemen is de lezer echter dadelijk ingeleid in de problematiek, die anders elders met meer moeite zou moeten worden getraceerd.

Ook voor de reactie van het bestuur wordt naar de vermelde website verwezen. Het bestuur was verplicht een schriftelijke beargumenteerde reactie te geven. De reactie was naar de mening van het orgaan teleurstellend, welk gevoel aan het bestuur is overgebracht. Wie het Verslag vergelijkt met de Reactie, (het orgaan heeft dat gedaan en het resultaat van de vergelijking aan het bestuur ter kennis gebracht), constateert meer dan sporadisch zowel tekortkomingen als lacunes in de reactie. De reactie was daarmee ook objectief niet voldoende.

Stukken waarvan inzake 2008, of in het kielzog daarvan inzake 2009, overlegging werd verzocht, werden moeizaam of niet verkregen. Bestuursreacties op door het orgaan aangedragen materiaal - zoals inzake de gesprekken met accountant en actuaris en zoals de vergelijking tussen Verslag 2008 van het orgaan en Reactie van het bestuur - bleven uit.

Zoals vermeld zouden bestuur en orgaan streven naar een goede interactie.

De feitelijke gang van zaken met betrekking tot 2008 maar ook 2009 is helaas geweest dat de beoogde interactie nog nauwelijks gestalte kreeg.

Van het eerder door het orgaan gesignaleerde gevaar dat als gevolg van de interactie het orgaan zou denatureren tot medebestuuksorgaan is tot nu toe niet gebleken, mede omdat, met uitzondering van de voorgenomen statutenwijziging, geen enkel voorgenomen besluit of beleidsvoornemen vooraf aan het orgaan is voorgelegd of dat daarover overleg heeft plaatsgevonden, noch enig advies is gevraagd. Het orgaan heeft vragen gesteld en opmerkingen gemaakt bij de met grote vertraging ontvangen notulen van het Algemeen bestuur, waarop antwoord noch reactie is gekomen. Notulen van de vergaderingen van het Dagelijks bestuur zijn wel toegezegd maar zijn niet ter beschikking gesteld, ook niet nadat daarop was geattendeerd. Niet alleen de feitelijke gang van zaken maar ook de communicatie met het dagelijks bestuur liet bepaald te wensen over.

Wat het orgaan vooral heeft *gemist* zijn besluiten, of tenminste duidelijke beleidsvoornemens, tot wijziging van een aantal door het orgaan aangedragen beleidszaken, ook voor zover het betrof onderwerpen waarover bestuur reeds een standpunt heeft bepaald.

Het orgaan heeft er begrip voor dat de noodzakelijke statutenwijziging, inzake diverse onderwerpen, waartoe reeds wel besloten is, wordt aangehouden totdat een aantal onderwerpen, die ook de statuten raken, zijn uitgekristalliseerd. Daarbij mag wel voortvarendheid worden verwacht.

Het orgaan ziet zich verplicht aan een aantal zaken met betrekking tot het verslagjaar 2008 in het verslag 2009 opnieuw aandacht te besteden.

- OD1.** Het orgaan oordeelt dat de relatie met het bestuur nog aanzienlijke verbetering behoeft. De feitelijke implementatie van de STAR-code en de toepassing van de in de statuten opgenomen bepalingen vergen bij het (dagelijks) bestuur voor wat betreft het verantwoordingsorgaan een gewenningsperiode die veel te lang is .
De feitelijke gang van zaken tussen bestuur en orgaan verhindert dat de - niet geringe - inspanningen van het orgaan overeenkomstig de STAR-code en statuten tot hun recht komen.

DEEL 3 BEOORDELING EN AANBEVELINGEN inzake 2009 Inhoudelijke aandachts- en vraagpunten Beschouwingen en beoordeling voor zover mogelijk

Inleiding

Als voor de handliggende leidraad wordt het Jaarverslag 2009 gebruikt voor de *volgorde* der items. Daarmee is niet het gewicht of de toe te kennen prioriteit aangegeven. Evenmin zijn daarmee het gehele handelen van het bestuur noch het gehele beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst de revue gepasseerd.

De opmerkingen direct over of naar aanleiding van het Jaarverslag zijn onder paragraaf 1 tot en met 18 opgenomen met een opschrift boven elke paragraaf dat overeenkomt met dat in het jaarverslag.

Aansluitend zijn een aantal overige onderwerpen vermeld in paragraaf 19 tot en met 25.

De opmerkingen die terugslaan op niet voldoende behandelde onderwerpen uit het verslag 2008 zijn in dit verslag 2009 geïntegreerd.

Uitwerking per onderdeel:

1. Bestuur

Bij dit onderwerp komt ook aan de orde de relatie tussen bestuur SNPF en bestuur KNB.

Het verantwoordingsorgaan rekent het - gelet op de STAR-code - ook tot zijn taak goed zicht te hebben op de kwaliteit van het besturen en op de bijbehorende formele aspecten, zulks omdat die kwaliteit naar verwachting in direct verband staat met de kwaliteit van het beleid.

In het verslag 2008 heeft het orgaan opmerkingen gemaakt o.a. over lacunes in de statuten inzake de bestuursomvang en de bevoegdheid het aantal bestuurders te bepalen, over de benoeming in functie, over deskundigheidseisen bij de benoeming, over de rol van DNB, en de procedure en uitkomsten van de periodieke evaluatie van bestuurders.

De reactie van het bestuur op een en ander was niet toereikend, hetgeen het orgaan gedetailleerd aan het bestuur heeft aangegeven door overlegging van een vergelijkende analyse van het verslag van het orgaan en de reactie van het bestuur.

OD2. Onveranderd is dus dat het orgaan op de kwaliteit van het besturen onvoldoende zicht heeft omdat het bestuur de daarvoor benodigde informatie ondanks herhaald verzoek niet verstrekke.

In een ander kader, dat van het interne toezicht, is de vraag gesteld of de keuze voor een algemeen bestuur (AB) en een dagelijks bestuur (DB) waarbij een deel van het bestuur (het AB min het DB) toezicht houdt op het handelen van een ander deel, - de constructie van de zogeheten one-tierboard - wel de optimale oplossing is. Op de relevante aanbeveling (**AB30, 2008**) is met geen woord ingegaan.

Inmiddels is door het rapport 2009 van het intern toezicht duidelijk dat het Algemeen bestuur (zonder het Dagelijks bestuur daarin te begrijpen) van mening is dat deze constructie dient te worden verlaten.

Sinds een overleg op 21 april 2010 tussen de voorzitter van het fonds, de voorzitter van het verantwoordingsorgaan, een delegatie van het bestuur van de KNB en de directie UNP, staat dit onderwerp wel op de agenda. Aan dat overleg dient evenwel nog follow-up te worden gegeven.

Wat de relatie bestuur SNPF/KNB betreft vergt het volgende de aandacht.

Er is van de zijde van het orgaan reeds in augustus 2009 degelijk gedocumenteerd dat de statuten op dit punt structurele lacunes bevatten en dat bijvoorbeeld de rol van de Ledenraad van de KNB niet goed geregeld is. In deel 1 sub E van het verslag 2008 werd dit herhaald. Wat in de reactie van het bestuur echt gemist werd is dat er in het geheel niet werd ingegaan op het aandachtspunt relatie SNPF en VO met KNB. Het jaarverslag 2009 zwijgt er opnieuw over. Inmiddels is echter wel overleg gaande. Het verdient aanbeveling dat in het jaarverslag te vermelden en het overleg voortvarend te vervolgen.

AB1. Gelet op het feit dat de ledenraad over het onderwerp pensioen meermalen is geraadpleegd, en tot op zekere hoogte kan worden geacht de achterban van actieven te vertegenwoordigen, wordt aanbevolen het thema van de wenselijke bestuurlijke relatie en ook de belangrijkste beleidsaspecten opnieuw op de agenda van het bestuur van de KNB en de Ledenraad te (doen) plaatsen.

2. Kengetallen

Aanbevolen wordt hier, op basis van de standaardtoets van DNB, ook het *vereiste* "eigen" vermogen ("VEV") als percentage (113,9%) te vermelden.

Tevens wordt aanbevolen ook de zogenoemde *reële* dekkingsgraad te vermelden, waarmee bedoeld wordt de dekkingsgraad die zou zijn vereist als de doelstelling van waardevastheid zou worden gegarandeerd. Die norm ligt veel hoger. Minister Donner en DNB hebben op het bekend maken van die norm aangedrongen. Het orgaan heeft daarom reeds vorig jaar gevraagd, maar het bestuur volstond zonder opgaaf van reden met te zeggen dat dat niet wenselijk was.

Zie over dit onderwerp ook paragraaf 10, over indexering.

3. Algemeen beleid

Op het onderwerp herstelplan wordt hierna teruggekomen.

Dat geldt ook voor het onderwerp levensverwachting.

4. Herstelplan en herstel

Hier komt aan de orde dat het herstel zodanig verloopt dat, als het zo doorzet, geen korting op pensioenen en uitkeringen nodig zal zijn en dat het reservetekort in zeven à acht jaar zal zijn ingelopen. Dit laatste betekent ook dat pas nadien weer aan indexering kan worden gedacht. Gelet op de ontwikkelingen, ook in 2010, is het gevaar voor korting evenwel nog niet geweken. Op het onderwerp indexering wordt hierna in paragraaf 10 teruggekomen.

Tevens wordt aangegeven dat het herstel van de dekkingsgraad ongunstig is beïnvloed wegens een verplichte verhoging van de voorziening met 4,8%. Het

verslag vermeldt in dit verband ook “een onvoorziene verzwaring van de sterftegrondslagen in 2010”. Op deze mededelingen, die een onjuist beeld scheppen, wordt hierna in paragraaf 19 teruggekomen.

In de goedkeuringsbrief van DNB, gedateerd 8 juli 2009, (omtrent welke brief op de site van het fonds niets te vinden is en die desgevraagd in kopie aan het orgaan werd overgelegd,) was te lezen dat op een belangrijk onderdeel, de vijftienjarige continuïteitsanalyse, bij afzonderlijke brief zou worden teruggekomen. Dat heeft DNB gedaan bij brief van 1 oktober 2009. Van die brief heeft het orgaan pas op 21 mei 2010 kunnen kennisnemen. In die brief geeft DNB te kennen dat er - in de ogen van DNB - erg veel onvolkomenheden in de analyse staan en veel te weinig voor ons fonds specifieke gegevens voorkomen. De vraag is of het bestuur bij het doen opmaken van de analyse niet meer sturend had moeten optreden. Het gaat hier immers om gegevens waarop het **beleid** voor de komende jaren moet zijn gebaseerd. Reeds inzake 2008 heeft het orgaan opgemerkt dat de prognose inzake de indexering in het jaarverslag ontbrak terwijl de ABTN (de “bedrijfshandleiding” van het fonds) een achterhaald percentage aangaf en tegelijkertijd de actuaris het veel lagere juiste percentage wel had aangereikt. DNB schrijft woordelijk: “Inzicht in de verwachtingen over het indexatieresultaat ontbreekt of is onvolledig”. Naast dit punt worden door DNB echter vele ander punten van onvolkomenheid aangestipt.

De goedkeuring van het herstelplan door DNB in juli 2009 legitimeert het bestuur alleen maar in het kader van het toezicht van overheidswege, maar de goedkeuring zegt niets over de vraag of er bestuurlijk optimaal of ten minste juist gehandeld is. Reeds eerder gaf het orgaan te kennen dat het instrument premieverhoging ten onrechte in een veel te vroeg stadium - reeds in november 2008 - is uitgesloten en oordeelde het dat het bestuur zorgvuldiger had kunnen handelen. Dat oordeel staat nog steeds. Met de aanbeveling **AB 16, 2008**, het herstelplan te heroverwegen en ook te verifiëren of de verdeling van de lasten wel evenredig is, lijkt door het bestuur niets te zijn gedaan. Inmiddels heeft minister Donner zich blijkens het Financieel Dagblad van 8 april 2010 ook uitgelaten over de mogelijkheid van premieverhoging. Volgens aanvullende mededeling van het bestuur op 3 juni 2010 heeft het bestuur wel opnieuw gesproken over het herstelplan maar besloten niet tot heroverweging over te gaan. Over de door het orgaan aangesneden vraag of de lasten van de crisis evenredig verdeeld zijn over de diverse belanghebbenden, heeft het bestuur geen mening geuit.

Het bestuur heeft zich op het punt van een eventuele premieverhoging op het niet onrealistische standpunt gesteld dat - gelet op de economische recessie, die ook het notariaat treft - een premieverhoging op dit moment niet opportuun is.

AB2. Dit laat evenwel onverlet dat voor de langere termijn de hoogte van de premie enerzijds moet worden heroverwogen in het kader van anderzijds de ambities en doelstellingen. Thans is daartussen realiter een flinke discrepantie.

5. De Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb)

Het orgaan leest in het jaarverslag: "Het premiebeleid heeft tot doel om de pensioenrechten te kunnen indexeren". Dit is *opmerkelijk* - om niet een krachtiger kwalificatie te gebruiken - nu het bestuur niet van zins is de premie te verhogen en tegelijkertijd indexering zonder premieverhoging vooralsnog geen reële verwachting is.

6. Communicatie

In deze korte paragraaf wordt in het Jaarverslag de doelstelling van de communicatie herhaald (de deelnemers maximaal inzicht geven) en worden enkele andere constatering gedaan.

Gemist wordt iets over de herziening van het inmiddels verouderde communicatieplan, over internet als communicatiemiddel, over de mogelijkheid van e-mailalerts, over de leidraad informatievoorziening van de AFM. Kortom, de paragraaf wekt geen voortvarende en geen communicatieve indruk, terwijl de vaardigheden inzake communicatie blijkens het plan van enkele jaren geleden wel aanwezig zijn.

AB3. Het orgaan beveelt herlezing aan van **AB16a, 2008** en van **OD4, 2008**.

7. Pensionfund governance en STAR-code

Het jaarverslag bevat hier dezelfde tekst als die in het jaarverslag 2008 onder toevoeging dat het bestuur in 2010 dit thema zal evalueren.

Uit de zin "De pensionfund governance van het notarieel pensioenfonds is statutair verankerd" zou kunnen worden afgeleid dat er op dit punt niets te verbeteren zou zijn, hetgeen niet het geval is. In de statuten ontbreekt de uitdrukkelijke bepaling dat de STAR/code wordt onderschreven. Op voorstel van het orgaan heeft het bestuur ingestemd met een statutenwijziging op dit punt. Het verdient aanbeveling zoiets in het jaarverslag tot uitdrukking te brengen.

De pensionfund governance en STAR-code hebben ook betrekking op de structuur van het intern toezicht. Daaraan is een afzonderlijke paragraaf gewijd.

AB4. Aanbevolen wordt de voorgenomen evaluatie van de structuur van het interne toezicht met bekwame spoed ter hand te nemen en te voltooien, en de resultaten uiterlijk in 2010 statutair te implementeren.

Het orgaan merkt op dat het vaststellen van het algemeen beleid overeenkomstig de statuten, art. 7.6, is omschreven als een bevoegdheid van het dagelijks bestuur, weliswaar onder goedkeuring van het algemeen bestuur. Juister zou zijn dat het algemeen bestuur het algemeen beleid vaststelt, immers dat bestuur is het bestuur in de zin van de wet en de statuten.

AB5. Aanbevolen wordt de tekst van de statuten en in het kielzog daarvan ook de tekst van het jaarverslag op dit punt aan te passen.

Hetzelfde geldt voor de omschrijving van het afleggen van verantwoording aan het verantwoordingsorgaan als een taak van het dagelijks bestuur. Het afleggen van verantwoording is echter een taak van het algemeen bestuur want dat bestuur is het bestuur in de zin van de wet en de statuten.

AB6. Aanbevolen wordt de teksten op dit punt aan te passen.

8. Intern toezicht en verslag daarvan

Vorig verslagjaar uitte het verantwoordingsorgaan ernstige kritiek op het interne toezicht, zowel op de structuur als op de uitwerking. De verantwoordelijke bestuursleden (AB min DB) hebben zich dat aangetrokken en dit jaar een veel uitvoeriger rapport het licht doen zien. Het orgaan heeft daarvan tijdig kunnen kennismaken. Over en naar aanleiding van een en ander merkt het orgaan het volgende op.

In de officiële reactie van het bestuur op het verslag van het orgaan over 2008 was op het punt van het interne toezicht inhoudelijk heel weinig te vinden. Het bestuur deed dit hoofdthema uit de STAR-code af met een verwijzing naar het tardief - op 16 december 2009, twee jaar later dan wenselijk - vastgestelde bestuursprotocol. Dat bestuursprotocol bevat echter niet, en verwijst ook niet naar, een in de visie van het orgaan noodzakelijk controleprotocol voor het interne toezicht. Zonder een "draaiboek" kan een accountant zijn controlewerk niet doen. Zonder een draaiboek kan een notaris zelfs geen simpel 'transportje' verzorgen. En zo kan de interne controle zonder een draaiboek ook nauwelijks plaatsvinden. In elk geval is het voor het orgaan - dat, het zij herhaald, als object van zijn oordeel ook heeft de bevindingen van het interne toezicht - niet mogelijk om zonder inzage van het draaiboek en zonder inzage van de vastgelegde controlebevindingen op basis daarvan, vast te stellen of de controle toereikend is geweest.

Een en ander neemt niet weg dat het orgaan, mede gelet op het rapport en op basis van de statutair voorgeschreven en dit jaar op 4 mei 2010 ook werkelijk gehouden bespreking tussen orgaan en interne controleurs, de overtuiging is toegedaan dat de verantwoordelijke bestuursleden uit het algemeen bestuur op consciëntieuze wijze binnen het kader van wat in redelijkheid mogelijk was, het dagelijks bestuur kritisch hebben gevolgd en in die zin dus daadwerkelijk intern toezicht hebben uitgeoefend. Daarbij merkt het orgaan wel op dat het rapport en de conclusies die in het jaarverslag zijn opgenomen meer betrekking hebben op de bestuurs*structuur* en op het *systeem* van toezicht houden dan op het feitelijk op het DB uitgeoefende toezicht.

AB7. In dat kader wordt dringend aanbevolen de statutaire taakomschrijving als leidraad te nemen bij het verrichten van de interne controle en ook bij het opstellen van het rapport.

Nu het intern toezichtcollege zelf een grote mate van ontevredenheid over het systeem van intern toezicht ten toon spreidt en het dagelijks bestuur de herziening van het interne toezicht benoemt als een van de belangrijkste punten van de evaluatie van de bestuursstructuur, onthoudt het orgaan zich van een verder oordeel. In de vermelde bespreking van 4 mei 2010 is gebleken dat met een controleprotocol voor het interne toezicht inmiddels wel een begin is gemaakt.

De aanbeveling die in de paragraaf over Pensionfund governance is gedaan, omvat de materie van het interne toezicht. Implementatie mag dus worden verwacht op een zodanig tijdstip dat over 2010 een efficiënt en toereikend intern toezicht wordt uitgeoefend, dat ook voor het orgaan en de belanghebbenden transparant is.

9. Het verantwoordingsorgaan

Het jaarverslag wijdt ook enige aandacht aan het orgaan. Het verantwoordingsorgaan is een orgaan van het fonds en valt dus onder de verantwoordelijkheid van het bestuur, ook al moet het orgaan de verantwoording van het bestuur opnemen.

Het orgaan zou er geen moeite mee hebben als het functioneren van het orgaan in de evaluatie van de pensioenfunds governance zou worden meegenomen en zal daaraan ook graag zelf een bijdrage leveren.

AB8. Dit dient als een aanbeveling te worden opgevat.

Het verslag vermeldt dat twee leden van het orgaan door de pensioengerechtigden worden benoemd. De eerste keer heeft de benoeming evenwel plaatsgevonden door het bestuur van de KNB en hoe de benoeming bij een volgende gelegenheid moet plaatsvinden zodanig dat de benoemden zich daadwerkelijk mogen beschouwen als vertegenwoordiger van de achterban, staat noch het orgaan noch het bestuur helder voor de geest.

Een zijdelingse vraag alhier is of het bestuur in zijn verslag een paragraaf aan het orgaan moet wijden of juist niet. De vraag hangt samen met de wettelijk plichten van de accountant. Daarop wordt bij paragraaf 20 teruggekomen.

10. Indexering pensioenen en aanspraken, en de vooruitzichten

Aan dit belangrijke onderwerp is in het Verslag 2008 door het orgaan uitvoerig aandacht geschonken.

Het bestuur ging er uitvoerig op in. Daarmee is het echter bepaald niet uitbehandeld. Er zijn diverse constatering van het orgaan waarop geen reactie is gekomen.

Het orgaan constateert dat in de reactie van het bestuur - zij het impliciet - niet langer ontkend wordt dat de inflatie de afgelopen jaren een flink uithollende effect heeft gehad, (het orgaan berekende vorig jaar reeds ongeveer 15%).

De communicatie op dit punt kan beter. De beroepsgroep beseft naar het gevoelen van het orgaan nog veel te weinig dat de pensioenvoorziening in relatie tot de inkomens een karige voorziening is, en dat de aanspraken en pensioenen in koopkracht voorlopig nog verder zullen teruglopen.

Gemist wordt ook een opening om inzake het beleidsaspect de mening van de beroepsgroep opnieuw te peilen.

Kortom, direct na het uitbrengen van de reactie van het bestuur inzake 2008 stond aanbeveling 21 inzake 2008 nog geheel open. Die luidde en luidt:

“AB 21, 2008: Aanbevolen wordt het hele vraagstuk van de indexering te heroverwegen, de transparantie te vergroten, de crisis er in te betrekken, de doelstelling bij te stellen, te kwantificeren wat dat kost, en - indien de achterban dat ondersteunt - te combineren met een premiebeleid dat die waardevastheid ook daadwerkelijk mogelijk maakt.”

Het Jaarverslag 2009 wordt wat dit onderwerp betreft niet voldoende informatief geacht. Voorts wordt een beleidsvoornemen node gemist. Vorig jaar werd weggelaten wat het bestuur wel wist, namelijk dat uit de door de actuaaris gemaakte continuïteitsanalyse bleek dat de kans op prijscompensatie voor de komende vijftien jaar slechts 22% was. Dit jaar staat er slechts dat er “per 31 december 2009 de eerste jaren geen toeslag wordt verwacht”. De dreiging van de korting is nog niet eens geweken. Tegelijkertijd is de prognose dat pas over acht jaar, (op een andere plaats in het jaarverslag staat over zeven à acht jaar), de toestand van geen reservetekort wordt bereikt. Voordien kan er überhaupt geen indexering plaatsvinden en dus is de aanduiding “de eerste jaren” veel gunstiger dan wat behoort te worden gezegd: “**Vergeet die indexering de komend tien jaar maar**”.

In dit kader is vermeldenswaard dat - zoals hierboven in paragraaf 2 opgemerkt - de betrokken minister en DNB - mogelijk geïnspireerd door een van de aanbevelingen van de Commissie Frijns - hebben aangedrongen op de opname van een *reële* dekkingsgraad, waaronder te verstaan de dekkingsgraad die zou zijn vereist als de doelstelling van waardevastheid zou worden gegarandeerd.

Wetend dat het bestuur op de hoogte is van de reële dekkingsgraad, is het weglaten daarvan des te verbazingwekkender. De actuaaris heeft het bestuur voorgerekend dat de zogeheten Technische Voorziening (het bedrag benodigd voor dekking van alle pensioenrechten en aanspraken) van afgerond € 948.000.000 zou moeten worden opgehoogd tot € 1534.093.000.

De berekening berust op een veronderstelde gemiddelde langjarige inflatie van 2,6%, welk percentage uit de Europese ‘swap’markt kan worden afgeleid.

De **reële dekkingsgraad** zou op basis van deze getallen thans belopen 988.817.000:1534.093.000 of **64,5%**.

Wordt de benodigde dekkingsgraad bij het streefbeleid van indexering, en bij een indexatieaannee van 2,6%, uitgedrukt in een percentage van de pensioenverplichting, dan zou die **dekkingsgraad ruim 155% moeten zijn**. (afgerond 1.534.000.000:989.000.000)

Daar zijn we dus met nu 95% nog heel ver van af.

Dan is nog niet aan de orde geweest:

- de inmiddels opgelopen schade van de afgelopen tien jaar van minimaal 15% door niet of miniem indexeren,
- noch het door het orgaan eerder bekritiseerde verjaringsbeleid inzake deze achterstand,
- en evenmin het feit dat er geen streven is naar welvaartsvast maken van pensioenen en uitkeringen.

Voor het verantwoordingsorgaan is duidelijk wat er gaande is:

Een **ernstige verschraling** van de pensioenen en aanspraken.

Dit treft niet alleen de notariële ondernemers, maar ook de kandidaat-notarissen-werknemers, en de nagelaten betrekkingen.

De eerste groep - de ondernemers - kan tot op zekere hoogte geacht worden voor zichzelf te kunnen zorgen, mits deze groep volledig en “beklijvend” is ingelicht

Inzake de tweede groep - de werknemers - spelen sociale overwegingen uitdrukkelijk een rol en binnen die verhouding is de verschraling hoogst bedenkelijk. Daarbij speelt ook een rol dat deze werknemers ruim 55% van het aantal actieven uitmaken.

De derde groep -de nagelaten betrekkingen - is een afgeleide, bij wie, in elk geval deels, sociale overwegingen nog meer een rol spelen dan bij de tweede groep.

Deze aspecten vormen beleidszaken en behoren te behoren tot de kern van het aandachtsgebied van het bestuur.

Zoals de zaken er nu voor staan is de redelijke verwachting dat juist in de laatste ouderdomsfase het pensioen niet meer toereikend zal zijn; het is in koopkracht flink achteruitgegaan, de overheid treedt met sociale voorzieningen en/of volksverzekeringen steeds verder terug, de behoeften nemen bij ouderdom en ziekte toe en de mogelijkheden van reparatie en afwenteling zijn er in die fase niet meer.

Wie wil er dan nog wel oud worden?

Het orgaan heeft kennisgenomen van de mening van de actuaris dat het bestuur de zogeheten consistentietoets (aangevend de relatie tussen gewekte verwachtingen inzake indexering enerzijds en financiering en realisatie anderzijds) kan doorstaan. Het eindoordeel hierover is vermoedelijk aan de AFM. Het gaat hier echter om meer dan het voldoen aan formele regels en het orgaan komt dan ook tot een *ander* oordeel.

- OD3.** Het orgaan beoordeelt de jaarrekening op het onderwerp indexering en vooruitzichten als onvoldoende open en onvoldoende transparant en mist een beleidsmatige uiteenzetting. Het orgaan betwijfelt of de pensioenregeling uit oogpunt van de verhouding werkgevers/werknemers de toets van kritiek kan doorstaan.

Door over dit onderwerp niet glashelder te zijn, wordt ook geen ruimte gecreëerd om beleidswijzigingen, zoals versobering van de hele pensioenregeling en premieverhoging, in overweging te nemen.

Het verantwoordingsorgaan beseft dat het notarieel pensioenfonds lang niet het enige fonds is met een lage reële dekkingsgraad. Dat maakt dit voor ons fonds echter niet minder ernstig.

Een terzijde:

De leden van het orgaan hebben met grote belangstelling en bewondering kennis genomen van de notitie a titre personel van de heer Veninga, die - zijn leeftijd meehebbend - als een soort "Geheugen en Geweten" heeft meegeholpen in het juiste spoor te blijven. Zijn betrokkenheid wordt hierdoor nog eens gedemonstreerd. Slechts op één punt veroorlooft het verantwoordingsorgaan zich tegenspraak: zonder de historie te ontkennen moet nu gezegd worden dat een pensioenregeling die zo lang geen indexering kent en waarbij het vooruitzicht zo weinig rooskleurig is, niet meer voldoet aan de maatschappelijke behoeften.

11. Compliance/integriteitsbewaking

Het orgaan doet de suggestie ook te vermelden dat zich in het verslagjaar geen enkel incident heeft voorgedaan en er geen aanleiding is geweest enig onderzoek in te stellen. Omdat ook het overheidstoezicht zich tot dit onderwerp uitstrekt en de benoeming van Mr. Muntinga tot compliance-officer de instemming heeft van DNB, ziet het orgaan af van nadere aandacht.

12. Uitvoeringsorganisatie Notariële Pensioenen BV (UNP)

Op de meeste opmerkingen van het orgaan in het verslag 2008 heeft het bestuur niet gereageerd.

Het orgaan beschikt mitsdien niet over voldoende informatie. Anders dan de bestuursreactie 2008 zegt, had niet de wet- en regelgeving tot noodzakelijke consequentie dat UNP B.V. moest worden opgericht, maar was dat de consequentie van het besluit om betrokken te willen blijven bij "St. Yves". Dat was niet onbegrijpelijk maar inmiddels heeft "St. Yves" de lijfrenteportefeuille overgedragen en is zij als rechtspersoon in liquidatie, waaruit volgt dat alle moeite en hoge advieskosten vergeefs waren, en dat we nu met een structuur zitten waarvan lang niet zeker is dat die optimaal is. Het VO heeft zich niet categorisch gekeerd tegen een scheiding tussen beleid en uitvoering, maar wil zeker weten dat dit de beste structuur is. Nu de taken inzake "St. Yves" komen te vervallen klemt die vraag des te meer. Zij is bij deze opnieuw gesteld.

Het orgaan wil ook graag de effecten weten van het langlopende contract en van het wegvallen van "St. Yves".

Het orgaan spreekt de hoop uit dat de positie van het UNP een open gespreksonderwerp met het bestuur en de directie en het bestuur van de KNB zal zijn, nadat de gevraagde informatie is overgelegd.

13. Deskundigheidsbevordering

Juist is de constatering in het jaarverslag dat het bestuur verantwoordelijk is voor het kennisniveau binnen het pensioenfonds en voor het nemen van maatregelen om dat te vergroten. De indruk echter die in het jaarverslag wordt gewekt dat het bestuur ook jegens het orgaan er alles aan doet om de deskundigheid te bevorderen, is geflatteerd.

AB9. Het orgaan beveelt aan het deskundigheidsplan met spoed te voltooien en de uitvoering ook voor (de leden van) het verantwoordingsorgaan onverwijld ter hand te nemen, zodat het orgaan als geheel eind 2010 over het vereiste niveau beschikt, en daarop kan worden getoetst.

14. Voorwaardelijke aanspraken

Het orgaan heeft in het verslag over 2008 onomwonden uitgesproken dat dit onderscheid ook formeel behoort te vervallen. Het orgaan constateert met genoegen dat op 20 april 2010 door het bestuur is besloten het in de loop der tijd zeer theoretisch geworden historische onderscheid tussen voorwaardelijke en onvoorwaardelijke aanspraken en pensioenen te laten vervallen.

15. Beleggingsbeleid

Aan dit onderwerp heeft het orgaan in het verslag 2008 ruim aandacht gegeven, met een onthouding van een oordeel (**OD 8, 2008**), *wegens ontbreken van zicht op de bekwaamheid en kwaliteit van de aansturing*.

Hierop geeft het bestuur weliswaar een reactie maar het is niet een inhoudelijke reactie op het verslag. Op **OD 8, 2008** wordt in feite niet ingegaan, en dit staat dus nog open.

Het verslag 2008 gaf reeds aan dat naar de mening van het VO er tenminste twee bestuursleden zouden moeten zijn met een ruime mate van bekwaamheid op beleggingsgebied, teneinde de beleggingsadviseurs te kunnen aansturen. Ook daarop is niet ingegaan. Het orgaan mist een opening om dit tot onderwerp van gesprek te maken, ook met het bestuur van de KNB, dat immers de benoemende instantie is.

Inmiddels wordt ook landelijk beseft dat er beleggingsdeskundigheid in de besturen van pensioenfonds moet zitten dan wel moet worden ingehuurd. Zie rapport c.f. Frijns.

Ook in dit kader wordt verwezen naar de recente brief van minister Donner, in de publiciteit gekomen op 8 april 2010 en het standpunt van DNB, zoals verwoord door mevrouw Mr. J. Kellerman in de uitzending op zondag 11 april 2010 om 12.05, Ned. 2, in "Buitenhof".

De door mevrouw Kellerman uitgesproken tekst, welke diverse lessen voor bestuur en andere organen en deelnemers bevat, bleek bij DNB niet beschikbaar, maar is wel te zien/horen via www.uitzendinggemist.nl.

Het bovenstaande onderwerp is met het bestuur op 3 juni kort besproken. De vraag of er van het bestuur ook personen deel behoren uit te maken die als beleggingsdeskundigen kunnen worden aangemerkt, is een landelijke vraag, die nog moet uitkristalliseren.

De deskundigheidsvraag op beleggingsgebied, waarover overigens verschillend gedacht kan worden, speelt natuurlijk niet alleen binnen het bestuur maar zou ook bij het orgaan kunnen worden gesteld. Het orgaan meent zelf dat de deskundigheid op beleggingsgebied bij het orgaan niet verder hoeft te gaan dan het beoordelen van de wijze van aansturing, dus zonder materiële beleggingsdeskundigheid. Een tweetrapssysteem wordt dus voldoende geacht.

16. Ontwikkeling aantal participanten

Het totaal aantal participanten is blijkens de kengetallen heel licht gestegen, met significante onderlinge verschuivingen in de categorieën van actieven, slapers en gepensioneerden. Een **vraag** van het orgaan is of er een prognose beschikbaar is van de volumes en of eventuele ontwikkelingen op dit gebied op den duur een verschuiving in bepaalde beleidsaspecten en in de kosten met zich kan brengen. Ook dit onderwerp komt voor onder de kritische punten van DNB inzake de continuïteitsanalyse: “Inzicht in de toekomstige ontwikkeling van het deelnemersbestand (actieven en inactieven) ontbreekt of is onvolledig“. DNB informeert zijdelings ook naar “indiensttredingskansen”.

17. Risicomanagement

De risicoparagraaf geeft de aandachtige lezer een goed inzicht.

Vorig jaar is op dit onderwerp uitvoerig ingegaan.

Het verantwoordingsorgaan beschikt niet over enige deskundigheid om het risicobeleid te kunnen beoordelen en onthoudt zich dan ook van een oordeel. Wel konden zonder die specifieke deskundigheid enige opmerkingen worden gemaakt. Daaronder was met name de aanbeveling van retrospectie van het risicobeleid en voorts de aanbeveling van het peilen van de mening van de achterban, dit laatste op basis van het door het bestuur genoemde uitgangspunt van **aansluiting zoeken bij de wensen van de beroepsgroep**. Het orgaan constateert dat die aanbevelingen niet zijn opgevolgd en er ook niet op is ingegaan bijvoorbeeld met enige verklaring waarom zij niet konden worden opgevolgd. Heeft het bestuur misschien de wensen van de beroepsgroep als uitgangspunt stilzwijgend geschrappt? Het orgaan herhaalt de eerder aan het bestuur gesteld **vraag** om kennisneming van het op 24 november 2009 door het bestuur vastgestelde stuk inzake taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot het risicomanagement. Zonder daarmee een extra verantwoordelijkheid, laat staan een extra aansprakelijkheid, te creëren is het volkomen normaal dat het bestuur zich afvraagt “had het beter gekund?”.

AB10. Aanbevolen werd en wordt van jaar tot jaar retrospectie toe te passen en de uitkomsten daarvan in het jaarverslag op te nemen.

Inmiddels heeft het orgaan heel recent kennisgenomen van het Beleggingsplan 2010. Dat stuk is uit zijn aard pas onderwerp van eventuele beoordeling inzake het volgende verslagjaar. Wel dient alhier te worden vermeld dat in dat stuk de gevraagde retrospectie voor de jaren 2008 en 2009 inderdaad voorkomt, en wel op een voor het orgaan - voor zover tot beoordelen in staat - bevredigende wijze.

18. De kosten van het pensioenfonds

In het verslag over 2008 is aanbevolen om duidelijkheid te verschaffen over de inhaalkosten van de pensioenvoorziening voor de werknemers van de stichting. Inmiddels is dat punt voor het orgaan voldoende verklaard. Terwijl de inhaalkosten legitiem waren en er niets te verbergen was (behalve een vergeeflijke vergissing), was het bestuur weinig open op dit punt.

Anders dan over 2008 wordt aan de kosten geen paragraafje gewijd in het verslag van het bestuur. De staat van baten en lasten tezamen met de toelichting geven de basisinformatie. Het orgaan maakt de volgende kanttekeningen.

De kosten zijn gestegen van € 2.076.000 tot € 2.304.000, dus met bijna 11%. Dat is bij de gestegen regeldruk niet verwonderlijk en wekt geen verontrusting. Een relatief klein deel daarvan betreft de kosten die veroorzaakt worden door het orgaan. Enkele andere posten, zoals de kosten van accountant (van € 54.000 naar € 81.000) en belastingadviseur, zijn met het bestuur besproken. De kosten van communicatie zijn wat gedaald terwijl daar, mede gelet op de eisen van de AFM, een stijging zou mogen worden verwacht; uit de daling leidt het orgaan af dat inderdaad, zoals in de paragraaf over communicatie is opgemerkt, aan communicatie meer aandacht zou mogen worden besteed.

Aan de kosten heeft het orgaan in het verslag over 2008 ruim aandacht besteed en een aantal aanbevelingen gedaan. Inzake de kosten is in de reactie door het bestuur relevante informatie gegeven. Van de verwachting dat aan de kosten in het jaarverslag 2009, mede gelet op de gedane aanbevelingen, wat meer aandacht zou krijgen ziet het orgaan echter niet veel terug. Verontrustend vond het orgaan de mededeling van het bestuur in de reactie 2008 op het verslag dat uitbesteding aan een andere partij - hetgeen was aanbevolen dat te onderzoeken - niet aan de orde is omdat er een tienjarig, blijkbaar onopzegbaar, contract ligt, eindigend 1 januari 2018. De reactie van het bestuur schoot hier tekort.

Aan "St. Yves", werd een bedrag van € 311.000 doorberekend. Volgens opgaaf van het bestuur was dat kostendekkend. Over de consequenties van het wegvallen van "St. Yves" werd hierboven bij paragraaf inzake UNP reeds een vraag gesteld.

AB11. Nogmaals wordt aanbevolen - onder verwijzing naar de **AB 25, 26, 27 en 28 (alle 2008)** in het jaarverslag meer duidelijkheid te geven over de omvang van de totale kosten, op een in de branche gebruikelijke wijze (bij voorbeeld per deelnemer per jaar), ook in relatie tot - vergelijkbare - andere pensioenfonds. Het orgaan verwacht ook hier dat alsnog wordt gereageerd op onderwerpen waarop niet eerder is gereageerd, bijvoorbeeld de vraag om onderzoek te doen naar de mogelijkheden van uitbesteding van de uitvoeringswerkzaamheden. De door het bestuur gegeven

reactie dat dat niet aan de orde is omdat er een nog acht jaar lopend contract met UNP BV ligt, acht het orgaan een ontoereikende motivering.

19. Langerleventrend en beleid

Het afgelopen half jaar **was er in de hele pensioenwereld commotie** over het hanteren van nieuwe sterftetafels. Gelet op eerdere kritische opmerkingen van het orgaan over dit onderwerp werd met grote belangstelling uitgekeken naar de verwerking van die nieuwe tabellen in de jaarrekening. Tot verbazing, maar vooral tot groot genoegen is geconstateerd dat de door DNB opgedragen wijziging niet opnieuw heeft hoeven leiden tot een verhoging van de desbetreffende voorziening. Integendeel, gebleken is dat het bestuur zo prudent is geweest dat van de voorziening thans per saldo ongeveer € 16 mio kon vrijvallen. Het bestuur en de actuaris en accountant verdienen met deze prudentie een compliment. Bij een zeer groot aantal pensioenfondsen liggen de zaken omgekeerd.

Hoewel dus thans gelukkig is gebleken dat het verantwoordingsorgaan zich op dit punt ten onrechte grote zorgen maakte, worden bij de algehele gang van zaken een aantal kritische kanttekeningen geplaatst. Toen het orgaan, na eind november 2008 bijeen te zijn geweest in een kennismakingbijeenkomst met het bestuur, zich in december 2008 wijdde aan het verzamelen van materiaal als aandachtspunt voor een eerste toetsing was het eerste onderwerp dat “op straat” werd aangetroffen het langlevensrisico, waarvoor we later de wat juister term langerleventrend of langerleventrend gebruikten. Je hoeft geen verloskundige of gynaecoloog te zijn om te weten dat de babysterfte in Nederland veel hoger is dan in de ons omringende landen. Zo hoef je om te weten dat mensen steeds ouder worden ook geen actuaris of bestuurder van een pensioenfonds te zijn. Het thema van de langerleventrend was onder medici, (wetenschaps)journalisten en gewone krantenlezers al langer bekend, ook voor 2007.

In de STARTNOTITIE die in december 2008 werd opgesteld en in maart 2009 aan het bestuur werd voorgelegd, nam dit onderwerp daarom een prominente plaats in en ook in het verslag 2008, van 22 december 2009, was het een pregnant punt. Het bestuur verzekerde ons dat er door de actuaris voldoende aandacht aan was geschonken o.a. door leeftijdsterugstelling van de gangbare sterftetafel en door verwerking van de “ervaringssterfte”. Met dit laatste wordt bedoeld de vergelijking tussen de hele bevolking en onze specifieke groep, c.q. een grotere groep van zogenoemd intellectuele beroepen. Notarissen verslijten blijkbaar minder en leven langer. De ervaringssterfte leidde, als het orgaan het goed begrepen heeft, reeds verscheidene jaren tot een verhoging van de voorziening. Hetzelfde gold voor de leeftijdsterugstelling (mannen met vijf jaar en vrouwen met vier jaar). Hoe het dan toch nodig kon zijn om over 2007 de voorziening met afgerond € 40 mio, destijds 4,4% van de voorziening, te verhogen, specifiek voor het langerlevenaspect, kon niet worden uitgelegd, althans niet anders dan door verwijzing naar nieuwe regelgeving (het FTK). Op het verslag 2008 van het orgaan gaf het bestuur op dit punt een drieregelige reactie, inhoudende dat het langerlevenrisico de voortdurende aandacht had en dat daarmee zowel bij het opstellen van de ABTN

(de actuariële en bedrijfstechnische nota, het werkprogramma van het fonds) als het Herstelplan rekening was gehouden. Wat verder terugkijkend in de nog heel recente geschiedenis van deze post in de jaarrekening, de belangrijkste post die aan de passiefzijde kan worden aangewezen, werd geconstateerd dat tot en met 2006 aan de berekening geen volledige actuariële berekeningen ten grondslag lagen. Pas met ingang van 2007/2008 werd dat voorgeschreven via het genoemde FTK. Zonder de toen - extern - voorgeschreven ophoging van de voorziening, zou die nu omstreeks € 24 mio te laag zijn geweest.

De berekening van de voorziening is naast de bestuursverantwoordelijkheid een zaak van zowel actuaris als accountant. De actuaris hanteert bepaalde tabellen. In dit geval GBM/GBV 2000-2005 met correctie. De accountant beval reeds in zijn verslag over 2007 aan over te stappen naar de Prognosetafel 2005-2050. Hij verifieert de administratieve basisgegevens en brengt daarvan een assurance-report aan de actuaris uit. Op het samenwerkingsprotocol tussen beiden, heeft het orgaan geen zicht, maar van beide zijden is de verzekering gegeven dat er op dit punt binnen de beide beroepsgroepen een gevestigde praktijkomgang is, die naar volle tevredenheid werkt.

Thans is - opnieuw naar aanleiding van een extern voorschrift - een herberekening verricht.

Eenzijds een vrijval van € 61 mio wegens het verlaten van de oude sterftetafels en anderzijds een ophoging van € 45 mio, *per saldo* dus de vermelde vrijval van € 16 mio. De ophoging steunt echter slechts op voorlopige gegevens. (De CBS-gegevens zijn nog in bewerking bij het Actuarieel Genootschap). Naar de mening van het orgaan zou de vrijval uit prudentie voorshands ook wel achterwege hebben kunnen blijven; daarmee zou niet overprudent gehandeld zijn.

Samenvattend:

- Tot en met 2006 vermoedelijk niet prudent genoeg; er moest immers € 40 mio bij .
- In 2007 en 2008 lijkt het licht overprudent.
- Over 2009 een vrijval van € 16 mio en dus min of meer precies prudent, echter bij nog bestaande onzekerheid.

Het orgaan heeft met deze gang van zaken wel wat moeite. Eerder, in maart 2009, werd de vraag gesteld "Hoe zeker zijn de heren van hun zaak?". Die vraag wil maar niet wegebben.

Het lijkt een rekentechnische kwestie, maar dat is het natuurlijk maar zeer ten dele; het bestuur zal ook op dit punt een zo stabiel mogelijke koers moeten volgen.

AB12. Gelet op het steeds weer gebleken feit van het achterlopen van de sterftegetallen beveelt het orgaan hier grote waakzaamheid aan en constateert dat de prognosetabel slechts tot 2050 loopt terwijl de thans actieve leeftijdsgroep van 23 tot 50 jaar een prognose behoeft tot lang na 2050. Volgens opgaaf van de actuaris is echter dit aspect reeds in de prognosetafels verwerkt. Het orgaan kan dit niet overzien.

Voor handhaving van de aanbeveling van grote waakzaamheid, meent het orgaan niettemin reden te hebben, zulks gelet op het feit dat nagenoeg de gehele branche zowel in 2007 als in 2009 achterliep bij de ontwikkelingen.

Ten slotte een redactionele aanmerking inzake het Jaarverslag:

De Algemene inleiding (pagina 5) in het verslag van het bestuur geeft op het einde van de eerste alinea duidelijk aan dat de wijziging van de sterftetafels een *verliespost* is, en zegt woordelijk dat dit leidde tot een daling van de dekkingsgraad. Onder het kopje Herstel (pagina 5) wordt een “onvoorziene verzwaring van de sterftegrondbelastingen” vermeld en “een noodzakelijke opslag van 4,8% “. Doch *per saldo* is het *omgekeerde* het geval. Alleen wie op pagina 11 de paragraaf “Ontwikkeling resultaat” nauwkeurig leest ziet hoe het echt zit, namelijk € 63 mio vrijval en € 45 mio toevoeging, en moet zelf per saldo een winst van € 16 mio uitrekenen, die ook op pagina 41, noot 14, alleen na bestudering en saldering te vinden is.

20. Rol accountant

Bestuur en orgaan hebben elkaar nog niet op alle punten inzake de rol van de accountant gevonden en de accountant zelf heeft standpunten ingenomen. Het orgaan acht het nodig enkele wezenlijke punten alhier aan te snijden.

Het onderzoeksverslag van de accountant en geheimhouding

Dit betreft een wettelijk voorgeschreven verslag (BW 2: art. 393). Het verslag is blijkens de aanbiedingsbrief van de accountant ook dit jaar uitsluitend bestemd voor bestuur en mag zonder toestemming niet voor andere doeleinden worden gebruikt. Die toestemming wordt door de accountant, in diezelfde brief, gegeven voor verstrekking aan o.a. het verantwoordingsorgaan. Het verslag is in ontwerpvorm aan het orgaan voorgelegd.

Vorig jaar stelde het orgaan de vraag is of de door de accountant opgelegde beperking geoorloofd is, met ander woorden of het van diens toestemming mag afhangen of het orgaan het verslag te zien krijgt of niet. Het verslag heeft een wettelijke basis; de beperking voorzover bekend niet. Dat de accountant wettelijk tot geheimhouding jegens derden verplicht is, is een ander item. Het overgrote deel van de gegevens in het verslag kan onmogelijk als vertrouwelijk worden beschouwd. Voorzover er vertrouwelijke gegevens in voorkomen vallen ze wat het bestuur en het orgaan betreft ook onder een statutaire geheimhoudingsplicht.

De eenregelige reactie van het bestuur - die bovendien opnieuw begripsverwarring demonstreert omdat een managementletter iets anders is dan het wettelijke verslag van het onderzoek van de accountant - inzake 2008 ging langs de kern van de eerder gemaakte opmerking van het orgaan heen. Met name op de vraag over de openbaarheid van het verslag is door het bestuur niet ingegaan, evenmin als op de vraag of de accountant de kennisneming van zijn toestemming afhankelijk mag maken.

Omdat dit een *principiële* en bovendien jaarlijks terugkerende aangelegenheid is, wordt het opnieuw aan de orde gesteld.

De accountant heeft er weloverwogen specifieke opvattingen over, en het siert hem dat hij die als gewetensvol beroepsbeoefenaar uitdraagt. Dat maakt het echter wenselijk dat het bestuur zich hierover uitspreekt. Vermoedelijk is de bevoegdheid tot het afhankelijk stellen van toestemming opgenomen in de overeenkomst tussen pensioenfonds en accountantsorganisatie, aan wie de opdracht is verleend. Mogelijk bevat die overeenkomst dus een ongeldig/onjuist element en in elk geval bevat die een in de ogen van het orgaan zeer ongewenst element. De certificerende taak van de accountant wordt beschouwd als een maatschappelijke, publieke, taak; die culmineert in de publieke accountantsverklaring. Maar het verslag van het onderzoek is evenzeer deel van die wettelijke publieke taak. Het orgaan acht het ongerijmd als die taak naar eigen inzicht van de betrokken accountant - op basis van voorzover het orgaan bekend niet door jurisprudentie getoetste opvattingen binnen de beroepsgroep - kan worden afgeschermd, in beginsel zelfs jegens een orgaan zoals het verantwoordingsorgaan, dat evenzeer als de accountantscontrole een wettelijke basis heeft en de verantwoording niet naar behoren kan worden opgenomen zonder kennisneming van het bedoelde verslag.

Hierbij wordt aangetekend dat de *praktische* gang van zaken tussen bestuur, accountant en verantwoordingsorgaan thans zonder problemen verloopt. Afhankelijk van de inhoud van het verslag van de accountant zou de geheimhouding echter wel tot een probleem kunnen leiden. Daarom geldt de volgende aanbeveling:

AB13. Aanbevolen wordt dat het bestuur zich hierover beraadt en zo mogelijk een standpunt bepaalt.

Splitsing certificering en advisering

Op AB 14 in het verslag 2008, waarin door het orgaan werd aanbevolen een motivering te geven inzake een eventuele rolsplitsing tussen adviserend en certificerend accountant, is door het bestuur geen andere reactie gegeven dan dat er aan een vaste adviserend accountant geen behoefte is. De aanbeveling was uitvoeriger en principiëler.

Er zijn naar de voorlopige mening van het VO goede redenen om ook bij de accountant certificering en advisering te scheiden, evenals er blijkbaar voor de wetgever reden was om in BW 2: art. 382a te verplichten de kosten van het een af te splitsen van de kosten van het ander. Ook daarop is niet ingegaan, behalve met de mededeling van het bestuur dat de accountant over 2008 geen adviezen heeft gegeven. Gebleken is dat de accountantskosten van jaar tot jaar flink kunnen fluctueren. De accountant heeft, volgens eigen standpunt, een natuurlijke adviesrol, in elk geval waar het de certificering betreft. Dat wordt door het orgaan niet bestreden. Het is niet vreemd dat hij soms ook daarbuiten om advies wordt verzocht. Maar dan is waakzaamheid geboden inzake de juiste rol. Het orgaan houdt de aanbeveling van rolsplitsing overeind. Bij de actuarissen is er niet voor niets een wettelijk verbod om certificering en advies te combineren.

AB14. Aanbevolen wordt dat het bestuur hierover een standpunt bepaalt.

Inmiddels heeft het VO via een site van NIVRA vastgesteld dat het aangesneden thema - in feite is dat het thema onafhankelijkheid, dat weinig verschilt van de notariële pendant - reeds jaren een item is, ook in internationaal verband (IESBA, over ethische normen) en dat sommige adviesdiensten door NIVRA reeds verboden zijn. In een gesprek met de accountant is hierop inmiddels ruimschoots toelichting gegeven.

Aanwijzing certificerend accountant

Op AB 32 in het verslag 2008, luidend: -"laat de certificerende accountant door een ander orgaan aanwijzen dan door het bestuur dat gecontroleerd moet worden en pas de statuten op dit punt aan" - heeft het bestuur gereageerd met de mededeling dat die aanwijzing in de structuur van de stichting past. Dat was wel erg kort door de bocht en in geen geval een inhoudelijk argument. Uit enkele andere wettelijke plaatsen, door het VO nauwkeurig aangeduid, vloeit nu juist voort dat dit een onwenselijke situatie is. De wetgeving is op dit punt thans niet het optimum.

Ten minste één ander 'orgaan', de KNB, is voorhanden voor de aanwijzing van de accountant. Dat dient dan statutair te worden bepaald. Zonder specifieke wettelijke of statutaire bepaling is vanzelfsprekend het bestuur bevoegd. Ook als een andere instantie de accountant zou aanwijzen, blijft het bestuur naar het orgaan meent de opdrachtgever.

AB15. Het orgaan herhaalt de gedane aanbeveling **AB 32, 2008**, en voegt daaraan toe dat overleg met het bestuur van de KNB wenselijk is. Ook zou bij andere fondsen kunnen worden gekeken en DNB kunnen worden geraadpleegd teneinde een 'best praxis' te vinden.

De accountantsverklaring in relatie tot het verslag van het orgaan

Het jaarverslag van het fonds, waarmee o.i. hier bedoeld is het jaarverslag als geheel, vermeldt volgens statutair voorschrift het oordeel van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur maakt in zijn jaarverslag - hier te verstaan als het wettelijke verslag van het bestuur - melding van het verslag van het orgaan en wijdde er een paragraafje aan, hetgeen echter niet noodzakelijk is, en waarvan de wenselijkheid in twijfel kan worden getrokken om de hierna vermelde reden. De wettelijke taak van de accountant is o.a. om te verklaren dat het verslag van het bestuur *verenigbaar* is met de jaarrekening.

De vraag die de bovenstaande gegevens oproepen is of de accountantsverklaring ook betrekking moet hebben op de zojuist bedoelde "verenigbaarheid" inzake het orgaan. Het orgaan meent van niet. Het oordeel van het orgaan maakt immers geen deel uit van het verslag van het bestuur, want dat oordeel gaat nu juist o.a. over het verslag van het bestuur *nadat* het Jaarverslag als geheel, en dus tevens het verslag van het bestuur als onderdeel daarvan, is vastgesteld; het oordeel wordt slechts "vermeld" in het Jaarverslag als geheel. Bovendien maakt de accountantsverklaring deel uit van het Jaarverslag als geheel, terwijl dat verslag nu juist de leidraad is voor de oordeelsvorming door het verantwoordingsorgaan.

De vraag kan gepopulariseerd worden: wie heeft er het laatste woord ?

Het moge duidelijk zijn wat het orgaan er van vindt. Eerst voor informatie afhankelijk zijn van de toestemming van de accountant en vervolgens voor de “verenigbaarheid” van het oordeel ook beoordeeld worden door diezelfde accountant, vindt het orgaan niet logisch. Ook als de toestemmingseis zou vervallen, acht het orgaan het onjuist als de accountant een oordeel zou moeten geven over de verklaringen van het orgaan. Ieder heeft een in de wet afgebakende bevoegdheid. In feite wordt de accountant in beroepsmatige verlegenheid gebracht doordat het bestuur in zijn verslag het oordeel van het orgaan noemt en door het statutaire voorschrift van artikel 18.2 laatste volzin waarin waarschijnlijk het woord jaarverslag is gebruikt in de betekenis van bestuursverslag en niet in de betekenis van Jaarverslag als geheel.

Zoals vaak bij nieuw regelgeving is die ook hier niet perfect.

AB16. Aanbevolen wordt dat het bestuur zich hierover beraadt, de statutaire regeling aanpast en het verslag van het orgaan slechts toevoegt aan het Jaarverslag als geheel zonder het te behandelen in het wettelijke verslag van het bestuur. Daarmee zou naar de mening van het orgaan het dilemma van de accountant zijn opgelost.

Een mogelijk misverstand

Het orgaan wil op deze plaats nog iets kwijt in aanvulling op het verslag 2008. Daarin werd stevige maatschappelijke kritiek geuit op de - beperkte - mate van zekerheid die accountantsverklaringen in het algemeen hebben; kritiek op de branche dus en op de regelgeving. Die kritiek was onderbouwd en het orgaan meent er niets van te hoeven terugnemen. De leden van het orgaan begrijpen heel goed dat deze algemene kritiek de accountant van het fonds niet ontging en niet onberoerd liet.

Met deze kritiek is echter niets gezegd over de specifieke rol van de accountant van het fonds, en nog minder ten nadele van hem. Dergelijke kritiek is niet geuit en heeft het orgaan niet.

Dat er zoals hierboven is gebleken een nog uit te kristalliseren en op te lossen verschil in zienswijze is met betrekking tot bepaalde punten, staat daarvan los.

Een eerder aan het bestuur voorgelegde vraag was, welke de consequenties zouden zijn van het feit dat aan een buitenlandse rechtspersoon de controleopdracht werd verleend. Volgens opgaaf van de accountant valt alles onder het Nederlandse civiele recht en ook onder het Nederlandse tuchtrecht; de vraag is daarmee voldoende beantwoord.

Er zijn nog enkele andere minder principiële punten, de accountant en de verslaglegging rakend, waarover het orgaan met bestuur en accountant graag in verder overleg zal treden.

Met de accountant hebben twee doelmatige gesprekken plaatsgevonden.

21. Rol certificerend actuaris

Aan enkele actuariële aspecten is hierboven al aandacht besteed. Verder vergt het volgende de aandacht.

Het FTK en de ABTN geven aan dat de premie *kostendekkend* moet zijn. De feitelijke premie ligt hoger. Een ook eerder gestelde doch niet beantwoorde vraag van het orgaan aan het bestuur is of het begrip kostendekkende premie inderdaad slechts een minimum norm is en geen maximum. Deze vraag is inmiddels door de actuaris beantwoord: het is alleen een minimum norm. Blijft over de beleidsmatige vraag hoe ver de premie boven de kostendekking mag liggen.

Anders dan de accountant heeft de actuaris, voorzover het orgaan bekend is, geen geheimhouding van het actuariële rapport – dat net als het verslag van de accountant bij wet is voorgeschreven – bij de opdrachtgever bedongen, hetgeen het orgaan juist voorkomt.

In het verslag 2008 stelde het orgaan de vraag welke de consequenties zijn uit oogpunt van aansprakelijkheid en verantwoordelijkheid van het feit dat de actuariële verklaring wordt afgelegd door de certificerend actuaris in persoon, met de toevoeging “verbonden aan Watson Wyatt”. Op die vraag is het bestuur niet ingegaan. De vraag is evenwel inmiddels door de actuaris beantwoord. De opdracht is verleend aan de organisatie doch bij ontbreken van een wettelijke parallel met art. BW 2: art. 393 lid 1 laatste volzin (over de opdracht aan de accountant), wordt de opdracht uitgevoerd door een actuaris verbonden aan de organisatie. De actuaris is naast de organisatie verantwoordelijk en er is een passende verzekering tegen beroepsaansprakelijkheid. De beroepsgroep van actuariissen kent ook een regeling van tuchtrecht. Het actuariële rapport noch de actuariële verklaring gaf aanleiding tot verdere vragen of opmerkingen. Het rapport is goed leesbaar, maar uit zijn aard voor het orgaan niet volledig verifieerbaar. Het actuariële rapport is in ontwerpvorm aan het orgaan voorgelegd.

Met de actuaris(sen) hebben twee instructieve gesprekken plaatsgevonden.

22. Bestaansrecht notarieel pensioenfonds, doel en ambities

In het verslag over 2008 heeft het orgaan ruimschoots aandacht gegeven aan de in het kopje genoemde onderwerpen. Over het bestaansrecht werd door het orgaan geen twijfel uitgesproken. Er werden een tweetal aanbevelingen gedaan:

AB 34, 2008: Het orgaan doet de aanbeveling op het punt van het verplichte karakter en de eventuele versoering een behoorlijk onderzoek in te stellen, te beginnen met, op basis van onafhankelijke en neutrale hulp, een grondige inventarisatie van wat er bij de belanghebbenden leeft.

AB 35, 2008: Aanbevolen wordt het onderwerp ambities in samenhang met het indexeringsbeleid en het premiebeleid beleidsmatig opnieuw af te wegen. Meer ambitie brengt zonder twijfel premieverhoging met zich; daartegenover staat echter een dreigend welvaartsverlies.

Op beide aanbevelingen ging het bestuur niet in, maar wat toen genoemd werd “een dreigend welvaartsverlies” is reeds tien jaar gaande en gaat naar verwachting nog een kleine tien jaar door.

Op een detail - de hoogte van het pensioen in relatie tot het inkomen - is wel ingegaan, maar niet is weerlegd dat er een gat lijkt te zijn van bijna € 6000, berekend als volgt:

(€ 31.248 + € 11.992= € 43.240 zulks tegenover € 49.000, zijnde 70% van € 70.000).

Daarbij wordt aanvullend aangetekend dat de begrenzing van de premie i.v.m. het inkomen, hetgeen zich nu op grote schaal lijkt voor te doen, en waartoe het bestuur ruimschoots de gelegenheid geeft - tot een lagere pensioenopbouw leidt, en ook dat het veelvuldige verschijnsel van parttime werken eveneens tot een lagere opbouw leidt.

Vorig jaar heeft het orgaan een opmerking gemaakt over de samenhang tussen pensioen en lijfrente en de vraag gesteld of niet onderzocht had kunnen worden of de lijfrenten konden worden omgezet in aanvullend pensioen. Door ontwikkelingen bij “St. Yves” was dat inmiddels niet meer mogelijk. In het verlengde van die gedachte doet het orgaan thans de volgende aanbeveling:

AB17. Aanbevolen wordt de mogelijkheden te onderzoeken van aanvullend pensioen op vrijwillige basis.

23. Een eventuele deelnemersraad

Het orgaan gaf in het verslag 2008 gemotiveerd aan waarom dit een item is.

De reactie van het bestuur was op dit punt wel erg summier. Het VO realiseert zich heel goed dat aan het optuigen van een nieuw orgaan ook kosten en andere bezwaren kleven en heeft de deelnemersraad slechts als een mogelijkheid genoemd; toegegeven wordt dat daarin de ondertoon van een voorstander aanwezig leek te zijn. Het orgaan heeft er echter geen mening over uitgesproken. Aanbevolen is, AB 36, 2008 o.a. om over dit onderwerp met de KNB te overleggen en de achterban te raadplegen. Op het eerste werd niet ingegaan en het tweede werd niet opgevoerd.

Inmiddels heeft er op 21 april 2010 een eerste overleg plaatsgevonden met de KNB om te bezien hoe de representativiteit van de achterban beter kan worden bewerkstelligd.

24. Eventuele (overige) knelpunten

Het verslag 2008 signaleerde een casus als knelpunt; die casus zag er uit als een categorisch knelpunt, reden om te vragen of er nog meer - categorische - knelpunten zijn. Het bestuur reageerde er incidenteel op.

AB18. De aanbeveling blijft om knelpunten te blijven signaleren en te bezien of het categorische knelpunten zijn.

25. Ontwikkeling op pensioengebied

Terwijl kranten en tijdschriften vol staan van de pensioenproblematiek en tv-programma's er geregeld aandacht aan geven, wordt in het jaarverslag een paragraaf gemist die ingaat op de rapporten van diverse commissies, op mogelijke wetswijzigingen, op de voornemens van minister Donner enz.

Zowel accountant als actuaris schenken er in hun voor het bestuur bedoelde verslag c.q. rapport wel aandacht aan, maar die stukken zijn niet voor de belanghebbenden toegankelijk.

Het moet voor bestuur en directie maar weinig moeite kosten de belanghebbenden in of buiten het jaarverslag van informatie over nieuwe ontwikkelingen te voorzien.

Naschrift

Dit verslag is in ontwerpvorm aan het bestuur, directie, accountant en actuaris voorgelegd. Bespreking tussen bestuur en orgaan heeft tot enige bijstelling van dit verslag geleid. Het eigen verslag nog eens nalezend constateert het verantwoordingsorgaan dat de geconstateerde zwakke punten er niet om liegen. Zonder te kunnen zeggen dat er direct zichtbare belangrijke zaken mislopen, mist het orgaan bij het bestuur de daadkracht en visie die zou passen bij de nu al twee jaar zo sterke dynamiek in de pensioenbranche. De bereidheid tot heroverweging van het beleid mag worden verondersteld aanwezig te zijn, maar daarvan blijkt niet veel. Het orgaan veroorlooft zich ook te zeggen dat het ontbreken van de reacties uit de achterban van belanghebbenden op het vorige verslag bijna nog meer zorgen baart. Blijkbaar wordt onvoldoende beseft dat de regeling van de financiële oude dag en de positie van nagelaten betrekkingen onvolkomenheden vertoont die op den duur ernstig kunnen opbreken. Gehoopt wordt dat de 'actieven' thans hun naam eer aan zullen doen.